

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հղ. Ալիշանի յիշատակին. «ԶԳԱՅՄՈՒՆ» խմբագրեց Գրիգ. Բալասեան. 96
եր., Վենետիկ., Ս. Ղազար., 1902. Թ.

«Զգացմունքը» մի փոքրիկ ժողովածու է, որի մէջ տը-
պուած են մի քանի շնորհալի, բայց արդէն վաղուց տպուած
բանաստեղծութիւններ և բաւական մեծ թւով նոր, բայց
վերին աստիճանի անդրադէտ ոտանաւորներ (բացառութիւն են
կազմում Արտաշէս Ղարիբեանցի ոտանաւորները):

«Զգացմունքի» պառնասականները մեծ մասամբ պատկա-
նում են այն տիպի «բանաստեղծներին», որոնք ոտ ոտի և յանկ
յանկի յարմարեցնելու համար պատրաստ են զոհել ամեն ինչ,
և՛ տրամաբանական, և՛ տաղաչափական, և՛ քերականական կա-
նոններ:

Արդարութիւնը պահանջում է խոստովանել, որ նրանք
այդ անում են մեծ մասամբ անգիտակցաբար, անձանօթ լինե-
լով այդ կանոններին:

Բերենք մի քանի նմուշներ, սկսելով ժողովածուի «խմբա-
դիր» պ. Բալասեանի «Որբը իր մօր գերեզմանի առաջ» ոտա-
նաւորից.

«Սովրեցրել ես սիրել անբիծ,
Խօսել, խնդալ, չարն ու բարին.
Ծուռակ ազօթել անմահ Տէրին
Հոգիս պահած սրտիդ խորը՝
«Չոռ ու ցաւից» իմ մասները
Տաքացրել ես քո ձեռքերում,
Եւ մարտինը՝ քո ծնկներում...
.

«Օտար մարդիկ, արև, լուսին,

Դուռն է փակւում իմ երեսին:
Ոյժից ընկած իմ խեղճ ձեռներ
Բաղխել փորձում բաղդի դռներ,
Բայց կատակներ վայրենի, բիրտ
Ասեղի պէս ցցւում են սիրտ»:

Ահա մի հատուած պարոն «խմբագրի» մի ուրիշ ոտանա-
ւորից («Մայր—գաղափար»).

«Ո՛հ, այդ ժամին քեզ եմ յիշում,
Ո՛վ—գաղափար հանճարի,
Դու էլ նոյնպէս ծնունդ ես առնում
Մտաւորական աշխարհի
Ինչպէս մանուկն կերպարանքով
Գոյանում է արգանդում,
Դու էլ մտքի պատկերներով
Կեանք ուղեղին աւանդում»:

Երկու օրինակ էլ բերենք ժողովածուի աշխատակիցների
ոտանաւորներից.

«Մեղի զեփիւռը կը շնկշնկայ
Շոյում, սլլում է ծովը»:

(Մ. Միսաբեանց)

«Բնութիւնը Ոգիներու Տաճար մ'է,
Անոր մաքին խօլ ճայթքումները դողող,
Իր հոգին ալ կղարթ մը միայն՝ կեանքի քօղ.
Բոլոր Կեանքը կարծես չորթէ Աստուծմէ»:

(Միհրան Թապաղեան)

Այսպիսի ոտանաւորներով է լցւած Վենետիկի Ս. Ղա-
զարի տպարանում տպուած և Ղեւոնդ Ալիշանի յիշատա-
կին նուիրուած ժողովածուն:

Այդ բաւական չէ: Ժողովածուն տպուած է անթիւ և ան-
տաների վրիպակներով:

Այդ էլ բաւական չէ: Վենետիկի Միսիթարեանների պաշտօ-
նական թերթը, «Բազմավէպը» ոէկլլամ է անում յօգուտ պ. Բա-
լասեանի:

Ինչ որ անյայտ «Համակրողներ» Միսիթարեանների թերթի
միջոցով հրաւէր են կարգում հայ հասարակութեան «մի հա-
մեստ գումար ժողովել» «մեր զիւցազներգու բանաստեղծ Գրի-
գոր Բալասեանին առաւելապէս խրախուսելու և նրա գրական
երկերի հրատարակութեան միջոց տալու համար»:

Այդ ոէկլլամիստ համակրողները, որոնք առանց քաշուելու պ.

Գրիգոր Բալասեանին «Մուրճի» մշտական աշխատակից են անուանում, յայտարարում են, թէ «բացի այդ աշխատութիւններէ (նրանք թւում են պ. Բալասեանի անտիպ աշխատութիւնները) յարգելի բանաստեղծը այս տարուանից (1902 թ.) հիմք է դրել հայ գրականութեան մէջ առաջին անգամ լոյս տեսնող մի զուտ բանաստեղծական—գեղարուեստական հանդէսի՝ «Զգացմունք» անունով: «Զգացմունքը» միշտ Հ. Ղ. Ալիշանի խնկելի յիշատակին նուիրուած՝ լոյս կը տեսնէ արտասահմանում շարունակաբար, տարեկան երկու գիրք, ինչպէս «Արաքսը»:

Այն «Զգացմունքը», որի մասին մենք վերը խօսեցինք, մի նմուշ է այդ «Հայ գրականութեան մէջ առաջին անգամ լոյս տեսնող» հանդէսի համար կամ՝ ինչպէս ինքը պ. Գրիգոր Բալասեանն է յայտարարում «Մշակում», առձեռն «Զգացմունք» է:

Ինչպէս տեսնում էք, պ. Գրիգոր Բալասեանը զգացմունքի առևտուր է սկսել распривочно и на вынось.

Եթէ «Համակրողների» հրաւերը յաջողութիւն գտնի, մենք անշուշտ չուտով կ'ունենանք նաև գրպանի «Զգացմունք»:

Տ. Յ.

Էմմանուէլ քահ. Նազարեանց. «ՈՏԱՆԱԽՕՐՆԵՐ» (երեխաների համար). 71 եր.
գ. 50 կ. Մոսկուա 1903 թ.

Կան մանկական գրքեր, կան և երեխայական գրքեր:

Էմ. քահ. Նազարեանցի գիրքը վերջին տեսակին է պատկանում:

Ամեն մի երեխայ կարող է գրել այնպիսի ոտանաւորներ, ինչպէս Էմ. քահ. Նազարեանցը:

Ես սիրում եմ պարզ լուսնեակ՝

Վառ լապտերը բոլորակ.

Լուսին—գիշեր միշտ ամառ

Յերեկ է ողջ մեր աշխարհ»:

(«Սիրած-չսիրած բաներ»)

«Ապրիլին մեղ մեծ Աւետում,

Մայիս՝ երկինք վեր Համբարձում»:

(«Որ ամսին ինչ տօն ունենք»):

«Գալիս է չուտ Տէր (!) ընդ առաջ,

Տան բակերում խոտ ենք դիզում,

Վառած մոմեր աւետում քաջ—քաջ

Եկեղեցուց տուն ենք տանում»:

(«Մեր մեծ տօները»):